

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักประชาธิปไตยกับการบริหาร ปตท.

จัดทำโดย นายวิรัตน์ เอื้อนฤมิตร
รหัส ๖๑๐๖๓๘

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิทรรศการเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๖
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อหรือสารสังเขป	๑
บทนำ	๒
หลักประชาธิปไตย	๒
ประเภทการปกครองระบอบประชาธิปไตย	๖
รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย	๖
ประชาธิปไตยกับประเทศไทย	๗
ประชาธิปไตยกับ ปตท.	๑๐
บทสรุป	๑๒
บรรณานุกรม	

หลักประชาธิปไตยกับการบริหาร ปตท.

นายวิรัตน์ เอื้อนฤมิต^๑

บทคัดย่อ

บทคัดย่อหรือสาระสังเขป

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า ปตท. นั้น ถือเป็นบริษัทพลังงานแห่งชาติของประเทศไทย มีสถานะเป็นบริษัทรัฐวิสาหกิจ มีพันธกิจในการดำเนินงานเพื่อความมั่นคงทางด้านพลังงานให้แก่ประชาชนและประเทศไทย อีกทั้งส่งเสริมความมั่งคั่งและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับความหมายและวัตถุประสงค์ของรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ ปตท. ยังมีสถานะเป็นบริษัทมหาชนที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่ในการตอบสนองต่อความต้องการ และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหากำไรเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน และการตอบแทนผู้มีส่วนได้เสียในรูปแบบต่าง ๆ การดำเนินงานของ ปตท. จะตอบสนองความต้องการของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้ ดังนั้น การรักษาสสมดุลในการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังระหว่างผู้มีส่วนได้เสียของ ปตท. นั้น สามารถทำได้โดยการนำแนวคิดต่าง ๆ เช่น หลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะแนวใหม่ ซึ่งมีแนวคิดและหลักการใกล้เคียงกับหลักประชาธิปไตย มาสอดแทรกและประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานทุกส่วนของ ปตท. การดำเนินการดังกล่าว จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้ ปตท. เป็นที่ยอมรับจากผู้มีส่วนได้เสีย มีผลการดำเนินงานที่ดี มีความมั่นคง มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

คำสำคัญ ปตท. หลักประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่

^๑ ดำรงตำแหน่งประธานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการกลุ่มปิโตรเลียมขั้นต้นและก๊าซธรรมชาติ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) (ปตท.) ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ - ปัจจุบัน

บทนำ

ในประเทศไทยมีหน่วยงานรัฐวิสาหกิจหลายแห่ง รูปแบบและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้น มีหลายแบบ หลายประเภท แต่ถือได้ว่ามีเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น ที่จัดตั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งจัดตั้งตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่ง บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) (ปตท.) ถือเป็นหนึ่งนั้น

ปตท. ในฐานะที่เป็นบริษัทรัฐวิสาหกิจ และเปรียบเป็นบริษัทพลังงานแห่งชาติ ทำหน้าที่ในการสร้างความมั่นคงทางพลังงาน ทั้งการแสวงหา ผลิต คิดค้นจำหน่าย พร้อมทั้งกระตุ้นให้คนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในการใช้พลังงานและรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้อย่างสมดุล ยังมีหน้าที่ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เสริมรายได้ให้แก่ภาครัฐ และเป็นกลไกในการรักษาเสถียรภาพด้านการเงิน และการคลังของประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกัน ในฐานะที่เป็นบริษัทมหาชน ซึ่งมีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) หลายกลุ่ม ต้องสร้างผลงานและผลกำไรนอกเหนือจากธุรกิจทั่วไป เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน

ไม่ว่า ปตท. จะอยู่ในบทบาทใด การที่จะทำให้ ปตท. เป็นองค์กรที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับนั้น มีหลายองค์ประกอบ ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การรักษาสมดุลระหว่างผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มและการทำหน้าที่ในฐานะรัฐวิสาหกิจ และบริษัทมหาชนอย่างเหมาะสมผ่านการบริหารงานในบทความนี้ จะกล่าวถึงความหมายของหลักประชาธิปไตย และการนำมาประยุกต์ใช้กับ ปตท. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและการใช้ในการบริหารงานองค์กร และหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป

หลักประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่มีวิวัฒนาการมาเป็นเวลานาน และใช้กันแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นักวิชาการส่วนใหญ่เชื่อว่าชาวกรีกโบราณเป็นผู้ริเริ่ม และได้พัฒนาจนมาถึงปัจจุบัน

ชาวกรีกโบราณเป็นผู้ให้กำเนิดคำว่าประชาธิปไตย ซึ่งเป็นคำผสมระหว่าง “demos” แปลว่าประชาชน และ “kratos” แปลว่าอำนาจหรือการปกครอง นักวิชาการทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศได้ให้นิยามความหมายที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยไว้ มีทั้งที่ใกล้เคียงกัน และแตกต่างกัน เช่น ศาสตราจารย์วุฒิกุณ ดร. เดวิด แคมป์เบลล์ (Dr. David Campbell, Privatdoz) แห่งคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวียนนา ได้กล่าวว่า Democracy มีรากศัพท์มาจากการรวมคำ demos และ kratos ดังนั้น จึงหมายความว่าอำนาจของประชาชน (Rule by the people)^๒

ในขณะที่ ฌ็องฌัก อุนตรงจิตร นักวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า ได้กล่าวว่า ประชาธิปไตยเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยกรีกแต่ในสมัยนั้น มีความแตกต่างจากประชาธิปไตยในปัจจุบัน คำว่าประชาธิปไตย มาจากภาษาอังกฤษว่า Democracy แปลว่าการปกครองโดยประชาชน

^๒ (Campbell, D. F. (2008). The Basic Concept for the Democracy Ranking of the Quality of Democracy. Democracy Ranking, 5.)

(rule by the people) หรือเรียกได้อีกอย่างว่า Popular Sovereignty คือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน^๓

อย่างไรก็ตาม คนส่วนมากเข้าใจความหมายของประชาธิปไตยจากสุนทรพจน์ของประธานาธิบดี อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln, 1809-1865 A.D.) ประธานาธิบดีคนที่ ๑๖ ของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวไว้ที่เกตติสเบิร์ก (the Gettysburg Address) เมื่อ ค.ศ. ๑๘๖๓ ว่า “ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” (Government of the people by the people and for the people)^๔

แนวคิดพื้นฐานและหลักการของประชาธิปไตยนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้เขียน และเรียบเรียงไว้ดังต่อไปนี้

รศ. ดร. สมเกียรติ วันทะนะ ได้สรุปแนวคิดพื้นฐานของอุดมการณ์ประชาธิปไตยว่า แนวคิดเหล่านี้มีมากมายหลายสิบประการ แต่เห็นควรคัดเลือกมากล่าวเพียง ๗ ประการ ซึ่งเชื่อว่ามี ความสำคัญขั้นพื้นฐานมากที่สุด^๕ คือ

๑. อำนาจของประชาชน (Popular Sovereignty)

หัวใจของประชาธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดเด็ดขาดในแผ่นดินของประชาชน

๒. สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล (Individuals rights liberty and equality)

สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล เป็นแนวคิดที่เป็นหัวใจสำคัญของลัทธิเสรีนิยม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ถูกส่งผ่านเข้ามาเป็นแนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตยที่รู้จักกันทั่วไปในปัจจุบันนี้คือ เสรีประชาธิปไตย (Liberal democracy)

ทั้งนี้ แนวคิดเรื่องความเสมอภาค (Equality) นั้น หมายถึงการที่ปัจเจกบุคคลย่อมเสมอ กันในสิทธิและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (Equality of rights and dignity) มิได้หมายความว่าทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมในทุกเรื่องทุกโอกาส ความเสมอภาคในที่นี้คือ ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (Equality before the law)

๓. ฉันทานุมัติ (Consent)

ฉันทานุมัติ หรือได้รับการยินยอมจากประชาชน แนวคิดนี้เกิดขึ้นจากเหตุที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระ และมีสิทธิเสรีภาพ รวมถึงความเสมอภาคในการที่จะใช้อำนาจปกครองดังกล่าว ดังนั้น หากปราศจากความยินยอมที่จะถูกปกครองโดยประชาชนเอง จะเป็นไปไม่ได้ที่จะเกิดการปกครองโดยสงบสุข

^๓ (อุ้นตรงจิตร, ณ. (๒๕๕๐). รัฐศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.)

^๔ (History.com. (2010). The Gettysburg Address. Retrieved from History.com: <http://www.history.com/topics/american-civil-war/gettysburgs-address>)

^๕ (วันทะนะ, ร. (๒๕๕๑). อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรข้าวสวย.)

การที่ประชาชนจะถูกปกครอง แสดงว่าประชาชนจะไม่ปกครองหรือใช้อำนาจด้วยตนเองโดยตรง แต่ให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เขาเลือกเอง เข้ามาปกครองและใช้อำนาจแทน

๔. การเป็นตัวแทน (Representation)

เนื่องจากประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ที่พลเมืองเข้าประชุมและกำหนดนโยบายสาธารณะด้วยตนเองนั้น ไม่สามารถทำได้ ดังนั้น ประชาธิปไตยที่เข้าใจกันทั่วไป จึงหมายถึงประชาธิปไตยแบบผู้แทนหรือตัวแทน (Representative Democracy) การเป็นตัวแทนแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ (๑) เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจให้ตัดสินใจแทน (Trustee) (๒) เป็นตัวแทนในการส่งข้อความ (Delegate) (๓) เป็นผู้ไปปฏิบัติพันธกิจที่สัญญาไว้กับประชาชน (Mandate) และ (๔) ทำหน้าที่เป็นตัวแทนกลุ่มหรือสัดส่วนของกลุ่มในสังคมโดยรวม (Representative Cross-Section)

ศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ระบุหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยไว้ ๕ หลัก ดังต่อไปนี้

๑. หลักความเสมอภาค ประกอบด้วย

- ความเสมอภาคทางการเมือง ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนทุกระดับทุกอาชีพต่างมีหนึ่งสิทธิหนึ่งเสียงเท่ากัน
- ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ประชาชนทุกคนต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพ การประกอบการต้องเป็นไปอย่างเสรีเป็นธรรม ไม่มีการผูกขาดทางการค้า
- ความเสมอภาคทางโอกาส บุคคลสามารถได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการรับบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

๒. หลักสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่

สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรม หรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง

เสรีภาพ คือ การมีอิสระที่จะกระทำสิ่งใด ๆ โดยไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น

หน้าที่ คือ สิ่งที่บุคคลต้องปฏิบัติ หรืองดเว้นจากการปฏิบัติ บุคคลย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ซึ่งการใช้สิทธิ เสรีภาพจะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้กฎหมาย

๓. หลักนิติธรรม

การใช้กฎหมายเป็นหลักในการบริหารประเทศ บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้กฎหมายต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

๔. หลักการใช้เหตุผล

การใช้หลักเหตุผลมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และหากมีการตัดสินใจปัญหาด้วยการออกเสียง ต้องยอมรับมติของเสียงข้างมาก แต่ต้องเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย

๕. หลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การออกเสียงประชามติ การเสนอถอดถอนฯ หรือการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศแทนตน

นายรณชัย โตสมภาค วิทยากรชำนาญการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้เรียบเรียงหลักการของประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อในความสำคัญ และศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ความเชื่อในความเสมอภาคของมนุษย์ และความเชื่อในความจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นอิสระเสรี หลักการของประชาธิปไตยประกอบด้วย

๑. เสรีภาพ (Liberty) คือ อิสรภาพของบุคคลที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตนโดยไม่อยู่ภายใต้การกดขี่ของรัฐ เว้นแต่อยู่ภายใต้กรอบกติกาที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลอื่น ในหลักประชาธิปไตย เสรีภาพคือกฎเกณฑ์สำคัญที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคม

๒. ความเสมอภาค (Equality) คือความเท่าเทียมกันของคนในสังคม เป็นความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ และเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีศักดิ์ศรี เกียรติยศ และมีคุณค่าในความเป็นคนอย่างเดียวกัน ความเสมอภาคประกอบด้วย

๒.๑ ความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์

๒.๒ ความเสมอภาคตามกฎหมาย

๒.๓ ความเสมอภาคในด้านโอกาส

๒.๔ ความเสมอภาคในทางการเมือง

๒.๕ ความเสมอภาคในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

๒.๖ ความเสมอภาคในการสมัครรับเลือกตั้ง

๒.๗ ความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ

๓. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular Sovereignty) คือ ปัจจัยที่เชื่อว่าสังคมก่อตั้งขึ้นโดยความยินยอมของประชาชน ในการที่จะให้อำนาจอธิปไตยของสังคมส่วนรวมเข้ามาแทนที่เสรีภาพธรรมชาติ โดยทุกคนจะมีส่วนร่วมในอธิปไตยนั้น ๆ เท่าเทียมกัน ตามหลักการนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นทั้งผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากผู้ปกครองมาจากการเลือกตั้งโดยยึดหลักการเสียงข้างมาก จึงมีสิทธิอำนาจอันชอบธรรมในการปกครองประเทศเพราะได้รับสิทธิจากผู้ถูกปกครองโดยตรง

๔. หลักการเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย (The Rule of Majority) เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการตัดสินใจปัญหาบ้านเมืองไม่ว่าจะโดยตรงหรือผ่านผู้แทนราษฎร ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนทุกคนย่อมมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ดังนั้น เพื่อเป็นการตัดสินใจปัญหาจึงต้องยึดเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

ถึงอย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของเสียงข้างน้อย หลักประชาธิปไตยจึงต้องประกอบด้วยหลักการคุ้มครองเสียงข้างน้อย (Minority Right) ด้วย ทั้งนี้ การตัดสินใจโดยล่วงละเมิดสิทธิพื้นฐานของเสียงข้างน้อย ถือว่าเป็นการปกครองโดยระบอบเผด็จการเสียงข้างมาก (Dictatorship of the Majority)

^๒ โตสมภาค, ร. (๒๕๕๙). ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.)

ประเภทการปกครองระบอบประชาธิปไตย

รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย หากแบ่งแยกตามการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น อาจจำแนกได้ ๒ แบบ คือ

๑. ประชาธิปไตยแบบสายตรง (Direct Democracy) หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) โดยประชาชนจะมีส่วนร่วมโดยตรงในการปกครองของประเทศ ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจด้วยการประชุมร่วมกัน เพื่อพิจารณาตัดสินปัญหา ราษฎรมีบทบาทในการตัดสินใจในกิจการของบ้านเมือง ซึ่งระบบนี้จะเหมาะกับหมู่บ้าน เมืองเล็ก ๆ หรือชุมชนเมืองขนาดเล็ก

๒. ประชาธิปไตยโดยทางอ้อม (Indirect Democracy) หรือประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (Representative Democracy) เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้อำนาจประชาชนเลือกตั้งตัวแทนเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อพิจารณาตัดสินใจแก่ปัญหาของรัฐ และบริหารกิจการบ้านเมืองตามกรอบนโยบายของรัฐ ซึ่งระบบนี้เป็นระบบที่ใช้กับรัฐใช้กับรัฐที่มีเขตการปกครองที่ใหญ่ มีประชากรจำนวนมาก

รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย

รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ระบบใหญ่ ๆ ได้แก่

๑. ระบบรัฐสภา (Parliamentary System) การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐสภาเป็นศูนย์กลางอำนาจโดยเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปในรัฐสภาก่อน รัฐสภาจึงทำหน้าที่เลือกรัฐบาล ระบอบรัฐสภามีทั้งแบบที่เป็นสภาเดียว (Unicameral System) และรูปแบบสองสภา โดยอาจมีสภาเดียวหนึ่งที่มาจากการเลือกตั้ง ในขณะที่อีกสภามาจากการแต่งตั้งหรือสรรหา ทั้งนี้ ในระบอบรัฐสภา รัฐบาลจะถูกควบคุมและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินโดยรัฐสภา ผ่านกระบวนการและอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

๒. ระบบประธานาธิบดี (Congressional System) ระบบนี้ อำนาจบริหารเป็นของประธานาธิบดีที่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ประธานาธิบดีเป็นผู้คัดเลือกรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศโดยผ่านความเห็นชอบของวุฒิสภา ทั้งนี้ วุฒิสภา และรัฐสภาจะมาจากการเลือกตั้งทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งประธานาธิบดี ดังนั้น อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ จึงเป็นอิสระและแยกขาดจากกัน อย่างไรก็ตาม การถ่วงดุลอำนาจของประธานาธิบดีนั้น จะมีกลไกทางรัฐธรรมนูญที่ให้รัฐสภามีอำนาจในการถ่วงดุลฝ่ายบริหาร ผ่านการควบคุมและตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดิน และการลงมติเพื่อกล่าวโทษ (Impeachment) และปลดออกจากตำแหน่ง (Recall) ประเทศที่เป็นต้นแบบของการปกครองนี้คือ สหรัฐอเมริกา

๓. ระบบผสม (Mixed System) ประธานาธิบดีเป็นประมุข และบริหารราชการแผ่นดินร่วมกับนายกรัฐมนตรี ในด้านบริหารจะยังคงมีทั้งรัฐสภาในการทำหน้าที่นิติบัญญัติเลือกหัวหน้าฝ่ายบริหาร และควบคุมการบริหารประเทศ และมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาลทำหน้าที่บริหารประเทศโดยรับผิดชอบต่อสภา ขณะเดียวกันก็ยังคงหน้าที่บางประการของประธานาธิบดีด้วยการ

กำหนดอำนาจหน้าที่ของประธานาธิบดีให้เพิ่มมากขึ้น ประธานาธิบดีเป็นผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศและการเมืองทั่วไป นอกจากนี้ ประธานาธิบดียังมีอำนาจอนุญาตตุลาการระหว่างรัฐสภา กับคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจในการประกาศยุบสภา ประเทศที่มีการปกครองลักษณะนี้ เช่น ประเทศฝรั่งเศส

ประชาธิปไตยกับประเทศไทย

ในที่นี่จะสรุปพัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศนับจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยจากเดิมให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้พระราชอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินโดยตรงมาเป็น ระบอบประชาธิปไตยที่มีรัฐสภา มีคณะรัฐมนตรี และมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารสูงสุด

ศ.ดร. นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและอดีตคณบดีคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้วิเคราะห์การเมืองการปกครอง ออกเป็น ๔ สมัย^๗ คือ

๑. สมัยระบบกึ่งประชาธิปไตย (พ.ศ. ๒๔๗๕ – ๒๕๐๐)
๒. สมัยระบอบประชาธิปไตยแบบไทย (พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๑๖)
๓. สมัยระบอบประชาธิปไตยแบบแบ่งปันอำนาจ (พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๔๔)
๔. สมัยประชาธิปไตยแบบรัฐบาลพรรคเดียว (พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๙)

ทั้ง ๔ สมัย มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยสรุปได้ดังนี้

- เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ – รัฐบาลภายใต้คณะราษฎร

ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยนั้น ได้มีรัฐธรรมนูญฉบับแรกในประวัติศาสตร์การเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย เรียกว่า “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ ” เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ มีอายุการใช้งานเพียงห้าเดือนเศษ ซึ่งปรากฏแนวคิดประชาธิปไตย ดังปรากฏในมาตรา ๑ ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎร คณะกรรมการราษฎร (คณะรัฐมนตรี) และศาล ซึ่งเป็นหลักใกล้เคียงกับแนวคิดประชาธิปไตยตามหลักสากล คือ การแบ่งแยกอำนาจเป็น ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และนิติบัญญัติ ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในสังคมไทย

ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับถาวรได้ถูกนำมาใช้ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ และใช้งานไปถึงพฤษภาคม ๒๔๘๙ ยังคงมีหลักการประชาธิปไตยแต่มีความแตกต่างในเรื่องการใช้อำนาจอธิปไตย โดยระบุว่าราษฎรได้มอบอำนาจอธิปไตยให้แก่พระมหากษัตริย์ ซึ่งทรงรับเอาและทรงแบ่งให้

^๗ (เมฆไตรรัตน์, ศ. น. (๒๕๔๙, พฤศจิกายน ๑๓). พระผู้ทรงปกเกล้าฯประชาธิปไตย: ๖๐ ปีสิริราชสมบัติกับการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ, ประเทศไทย:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. Retrieved from Wordpress.com: <https://a1thaistudy.wordpress.com/home/>)

คณะบุคคลอื่น ๆ คือ สภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และศาล ซึ่งหมายความว่ากษัตริย์อยู่เหนือสถาบันทั้ง ๓

หลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร ประเทศไทยได้มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิมและร่างขึ้นใหม่อีก ๒ ฉบับ คือ ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๙ ซึ่งมีสาระสำคัญที่กำหนดให้สภานิติบัญญัติประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง และวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม และฉบับ ๒๔๙๒ ซึ่ง ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้อภิปรายถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบอบรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยกับพระมหากษัตริย์ว่ายังคงมีการปกครองแบบกษัตริย์ไว้หรือไม่ และเรื่องนี้ได้เป็นที่มาของข้อความว่า **“ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข”** แต่เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ ทำให้รัฐสภามีอำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหาร ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีตามความต้องการของสภาผู้แทนราษฎรบ่อยครั้ง และมีความยุ่งยาก ในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ จึงเกิดรัฐประหารเพื่อยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๒ แล้วกลับไปใช้ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม ๒๔๙๕

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติ เห็นว่าการจัดระเบียบการปกครองของไทยต้องอาศัยหลัก 3 ประการ คือ ๑. การเมืองการปกครองต้องอาศัยหลักการของไทยเราเอง ๒. จะต้องละทิ้งอุดมการณ์ของต่างประเทศ และ ๓. จะต้องฟื้นฟูอุดมการณ์แบบไทยให้เป็นอุดมการณ์หลักของชาติ ประชาธิปไตยแบบไทยที่เหมาะสม คือ รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติและมีอำนาจสูงสุดไม่ใช่รัฐบาลของพรรคการเมือง ดังนั้น พรรคการเมืองและการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนจึงไม่ใช่เป็นสิ่งจำเป็นต่อระบบการเมืองไทย ระเบียบการเมืองการปกครองแบบใหม่ แบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ รัฐบาลหรือรัฐบาล ชำราชากร และประชาชน กล่าวคือรัฐบาลมีอำนาจสูงสุดแล้วมีระบบราชการทำหน้าที่เป็นตัวแทนและปฏิบัติตามคำบัญชาของผู้ปกครองโดยตรง ยอมรับแนวทางจากรัฐบาล โดยเฉพาะจากตัวผู้นำเป็นสำคัญ ส่วนประชาชนอยู่ในฐานะกำกับดูแลจากรัฐบาลหรือได้รับคามยินยอมจากรัฐบาลเท่านั้น การบริหารประเทศตามแนวทางของจอมพล สฤษดิ์ฯ นั้น สร้างความก้าวหน้าที่แก่ประเทศไทย แต่ยังคงมีปัญหาในเรื่องความไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของรัฐบาล และความกดดันจากประชาชน

- เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม ๑๕๑๙

ภายหลังจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ จอมพลถนอม กิตติขจร ได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัย แต่ต่อมาเริ่มได้รับการปฏิเสธจากสภาผู้แทนราษฎรและมีการต่อต้านรุนแรงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการวิพากษ์นโยบายรัฐบาล การยับยั้งพระราชบัญญัติงบประมาณ จนกลายเป็นความขัดแย้ง นำไปสู่การทำรัฐประหาร และบานปลายจนกลายเป็นเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา หรือวันมหาวิปโยค ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖

หลังจากเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ทำให้ระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยมีการพัฒนาไปสู่สมัยใหม่ที่เปิดกว้างให้ทุกฝ่าย และสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น เกิดกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ นายทุน นักธุรกิจ เข้ามาสู่การเมืองผ่านการจัดตั้งพรรคการเมือง

การร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๗ มีการนำสมาชิกแห่งชาติซึ่งมาจากกลุ่มทางการเมืองที่หลากหลาย เช่น ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ กรรมกร เกษตรกร ตลอดจนนักศึกษา เข้ามาร่วม จึงถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดฉบับหนึ่งของประเทศไทย โดยมีการบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพไว้ในหมวดที่ ๓ จึงเป็นที่พอใจของประชาชน โดยเฉพาะนักศึกษา

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพอันเต็มที่ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๗ ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มสังคมนิยม ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กลุ่มอนุรักษนิยมอย่างมาก และเหตุการณ์ได้บานปลายเกิดความวุ่นวายในรัฐสภาและนอกรัฐสภา จนกลายเป็นเหตุการณ์ ๖ ตุลา ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙

เหตุการณ์ก่อน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ นั้นเต็มไปด้วยการเรียกร้องทางการเมืองและความขัดแย้งต่าง ๆ ทั้งในแง่ผลประโยชน์และอุดมการณ์แต่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ในระบบที่เป็นอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาการเมืองและความผูกกร่อนทางการเมือง (Political Development and Political Decay) ของ ซามูเอล ฮันติงตัน (Samuel Huntington) ที่ว่า ถ้าอัตราความเจริญทางการเมือง (Political Modernization) มีสูง แต่การพัฒนาการเมือง (Political Development) มีต่ำ จะนำไปสู่ความผูกกร่อนทางการเมือง ซึ่งได้แก่ ความวุ่นวายและล้มเหลวของระบบ กล่าวคือ ถ้าประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง และต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะต้องมีการพัฒนาสถาบันทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้การมีส่วนร่วมนี้อยู่ในลักษณะจัดตั้ง มีระเบียบซึ่งสถาบันดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นตัวคั่นระหว่างรัฐบาลกับประชาชน มิฉะนั้น ประชาชนจะเข้าหาตัวรัฐบาลโดยตรง และถ้าเกิดสภาพเช่นนี้ขึ้นในขอบข่ายที่กว้างขวาง รัฐบาลซึ่งมีทรัพยากรจำกัดไม่สามารถตอบสนองต่อการมีส่วนร่วมโดยตรงเช่นนี้ได้ ก็จะนำไปสู่ปัญหาและวิกฤตการณ์ทางการเมืองและผลสุดท้ายก็จะนำไปสู่การล้มของระบบ ดังเช่นสถานการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ที่ความเจริญทางการเมืองของประเทศไทยมาจากนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ฯ ซึ่งเน้นการพัฒนาประเทศ แต่หยุดการพัฒนาทางการเมืองด้วยระบอบเผด็จการ

- รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๑ และประชาธิปไตยครึ่งใบ

ภายหลังเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ยังคงมีการทำรัฐประหาร มีปัญหาและความขัดแย้งช่วงชิงอำนาจ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ นายเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี ณ ขณะนั้น ได้จัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้ ถูกเรียกว่าประชาธิปไตยครึ่งใบ เนื่องจากการเป็นการจัดวางดุลอำนาจทางการเมืองระหว่างพลังประชาธิปไตยกับพลังกองทัพ ให้กองทัพสามารถควบคุมทิศทางการเมืองได้ เพราะข้าราชการประจำ สามารถควบคุมตำแหน่งทางการเมืองได้ และสมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นต้นมา ประเทศไทยยังคงมีการทำปฏิวัติ และรัฐประหาร อีกหลายครั้ง และมีเหตุการณ์ทางการเมืองที่ร้ายแรงคือ พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญอีก ๒ ครั้ง จนในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเทศไทยได้เข้าสู่การปฏิรูปการเมือง ซึ่งทำให้เกิดการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิม และเกิดเป็นรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งถูกเรียกว่ารัฐธรรมนูญ

ฉบับประชาชน ซึ่งมีสาระประกอบด้วยข้อกำหนดเกี่ยวกับควบคุมพฤติกรรมนักรการเมือง ระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจขององค์กรการเมือง การจัดตั้งองค์กรอิสระ การทำให้องค์กรการเมือง และองค์กรของฝ่ายบริหารสามารถบริหาร และดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

- การเมืองรัฐบาลพรรคเดียว ระบอบทักษิณชาติปไตย

การเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่รัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว คือ พรรคไทยรักไทย ซึ่งนำโดย ดร.ทักษิณ ชินวัตร การบริหารประเทศมีแนวโน้มเป็นแบบรวบอำนาจเบ็ดเสร็จ เนื่องจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่มุ่งเน้นเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของฝ่ายบริหาร เช่น ข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญ ที่บัญญัติให้สมาชิกผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ต้องสังกัดพรรคการเมือง ๙๐ วันก่อนการเลือกตั้ง ทำให้ ดร.ทักษิณฯ สามารถบริหารการเมืองทั้งภายในและภายนอกพรรคได้อย่างเบ็ดเสร็จ มีอำนาจเหนือ ส.ส. ของพรรคไทยรักไทย และมีอำนาจเหนือฝ่ายรัฐสภาด้วย กลายเป็นอำนาจรวมศูนย์อยู่ที่นายกรัฐมนตรี

ตลอดช่วงของการบริหารประเทศ การตรวจสอบของฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากฝ่ายค้านมีไม่ถึง ๒๐๐ เสียง และการทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนก็ประกอบด้วยเสียงข้างมากของสมาชิกพรรครัฐบาล นอกจากนี้วุฒิสภาที่มาจาก การเลือกตั้งในปี ๒๕๔๓ ก็ยังถูกรัฐบาลครอบงำเพื่อให้เห็นชอบกับการออกกฎหมายใหม่ของรัฐบาล รวมไปถึงการแทรกแซงองค์กรอิสระต่าง ๆ และสื่อมวลชน ทำให้เหตุการณ์บานปลายจนเกิดรัฐประหาร อีกครั้งในปี ๒๕๔๙

ภายหลังปี ๒๕๔๙ ถึงแม้ประเทศไทยจะจัดให้มีการเลือกตั้งตามแบบระบอบ ประชาธิปไตย แต่ดูเหมือนว่าการพัฒนาประชาธิปไตยจะยังคงมีเหตุการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ เช่น การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย การทำรัฐประหาร และการยกร่างรัฐธรรมนูญ หากไม่สามารถ ค้นหาจุดสมดุลระหว่างรัฐบาลกับประชาชนได้ ประชาธิปไตยหมายถึงประชาชนเป็นใหญ่ แต่เนื่องจาก ประชาชนทุกคนไม่ได้มีความเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งหมด ดังนั้น การหาจุดสมดุล จึงเป็น ความท้าทายอย่างยิ่งของระบอบประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายยุคหลายสมัยทำให้เห็นถึงข้อดีและข้อเสียของระบอบ ประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้ให้สิทธิ เสรีภาพของประชาชนอย่างเท่าเทียม เสมอภาคกัน โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมการอยู่ร่วมกัน ประชาชนทุกคนมีสิทธิเลือก ผู้แทนของตน เพื่อใช้อำนาจแทนในการออกกฎหมาย และบริหารการปกครอง มีคนละ ๑ สิทธิ และ ๑ เสียงเท่ากัน เพียงแต่การพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยอาจต้องใช้เวลาในการพัฒนาต่อไป

ประชาธิปไตยกับ ปตท.

เนื่องจาก ปตท. เป็นทั้งบริษัทรัฐวิสาหกิจ และบริษัทมหาชน มีผู้มีส่วนได้เสียหลายกลุ่ม การบริหารงานของ ปตท. ต้องมีการปรับตัวให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมใน การดำเนินงานซึ่งรวมถึงกฎหมาย กฎระเบียบที่ปรับปรุง หรือออกใหม่ด้วย

ในการดำเนินงานของ ปตท. แน่ใจว่าไม่ได้มีการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารงานเพียงอย่างเดียว ซึ่งการใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารจัดการ ปตท. สามารถเห็นได้จากการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นของ ปตท. ซึ่ง ปตท. มีผู้ถือหุ้นจำนวนมาก และความเห็นของผู้ถือหุ้นทุกรายไม่ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้น การให้สิทธิออกเสียงในที่ประชุม และการให้สิทธิแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม เป็นสิ่งที่ ปตท. ดำเนินการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการกีดกันผู้ถือหุ้นรายย่อย ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิ มีเสียงเท่ากัน คือ ๑ เสียงต่อ ๑ หุ้น ผู้ถือหุ้นสามารถใช้สิทธิของตน ลงคะแนนเสียงได้

การลงคะแนนเสียงของผู้ถือหุ้นยังส่งผลไปถึงการเลือกคณะกรรมการของบริษัท ซึ่งถึงแม้บุคคลที่ถูกเสนอชื่อนั้น จะไม่ได้มาจากการเลือกตั้งเช่นเดียวกับการเลือกตั้ง ส.ส. แต่เนื่องจาก ปตท. เป็นบริษัทรัฐวิสาหกิจ ซึ่งหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ กรรมการที่ได้รับการเสนอชื่อนั้น ได้ผ่านการพิจารณาจากรัฐบาลแล้ว แต่ผู้ถือหุ้นก็ยังมีสิทธิออกเสียงยอมรับ หรือไม่ยอมรับบุคคลดังกล่าวได้ เนื่องจากกรรมการบริษัทฯ ก็คือตัวแทนของผู้ถือหุ้นในการกำกับบริหารงานของคณะผู้บริหาร ซึ่งก็เปรียบได้กับคณะรัฐมนตรีในบริษัทฯ นั่นเอง

การบริหารงานภายในของ ปตท. นั้น เนื่องด้วย ปตท. เป็นบริษัทขนาดใหญ่ มีหลายธุรกิจอยู่ร่วมกัน ดังนั้น การทำให้ทุกหน่วยธุรกิจทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเห็นที่สอดคล้องกันเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนได้ ผู้บริหารของทุกหน่วยธุรกิจต่าง ๆ จะต้องเคารพในสิทธิของหน่วยธุรกิจอื่น ไม่เห็นแก่เพียงผลประโยชน์ของหน่วยธุรกิจตนเท่านั้น ซึ่งการเคารพในสิทธิและความเสมอภาคของผู้อื่นนั้น สามารถเห็นได้จากการประชุมร่วมกันของผู้บริหารทั้งภายใน ปตท. เอง และภายในกลุ่ม ปตท. ที่เปิดให้ผู้บริหารทุกคนแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายของบริษัทที่ส่งเสริมความมั่นคงและการเจริญเติบโตของบริษัท อีกทั้งส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศไทยในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ถือหุ้น ปตท. และความต้องการของประชาชนทั้งประเทศด้วย

หลักประชาธิปไตยไม่เพียงแต่สอดแทรกในการบริหารงานของผู้บริหารเท่านั้น แต่ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในรูปแบบอื่น ปตท. ได้ปลูกฝังค่านิยม SPIRIT ให้แก่พนักงานจนกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งในค่านิยม SPIRIT นั้น มีการนำหลักประชาธิปไตยในเรื่องความเสมอภาคสอดแทรกอยู่ในเกือบทุกตัวอักษร โดยเฉพาะ I – Integrity & Ethics ซึ่งเน้นย้ำให้พนักงานทุกคนทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีศีลธรรม คำนึงถึงส่วนรวม ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และด้วยความยุติธรรม นอกจากนี้ ยังมี T-Trust & Respect ที่ให้พนักงานทุกคนเคารพในความหลากหลาย และความแตกต่างของที่มาและประสบการณ์ ให้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเคารพในความแตกต่างของความคิดเห็นผู้อื่นด้วย

การดำเนินงานของ ปตท. ที่สร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศไทย และอยู่คู่ประชาชนไทยมา ๔๐ ปีนั้น จะไม่เกิดขึ้น หาก ปตท. ไม่นำหลักประชาธิปไตย หลักนิติธรรม และหลักอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างผู้ได้เสียกลุ่มต่าง ๆ

บทสรุป

“ประชาธิปไตย” มีจำนวนหลักการพื้นฐานที่สำคัญแตกต่างกันไปตามที่นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิได้รวบรวมและเรียบเรียง แต่หลักการที่ทุกท่านได้กล่าวถึงตรงกัน คือ อำนาจของประชาชน สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค การใช้ระบอบประชาธิปไตยในการพัฒนาประเทศ และทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั้น อาจไม่ได้มีหนทางที่ราบเรียบ ดำเนินการได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากประชาชนทุกคนไม่ได้มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งหมด ดังนั้น การใช้ความเห็นที่คนส่วนมากเห็นด้วย อาจทำให้คนส่วนน้อยที่มีความเห็นต่างเกิดความไม่พอใจได้ การบรรเทาความไม่พอใจนั้น สามารถทำได้ หากคนส่วนมากไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่นำความคิดเห็นของคนส่วนน้อยไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน เคารพในสิทธิของผู้อื่น และปฏิบัติด้วยความเสมอภาคกัน ก็ย่อมเป็นหนทางในการส่งเสริมความสงบสุขของสังคมได้

เช่นเดียวกับการบริหารองค์กรขนาดใหญ่แบบ ปตท. หากการดำเนินงานใด ๆ ไม่มีการนำหลักประชาธิปไตย หลักนิติธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายยอมรับ ก็คงไม่ต่างอะไรกับรัฐบาลที่ถูกประชาชนต่อต้าน

บรรณานุกรม

Campbell, D. F. (2008). The Basic Concept for the Democracy Ranking of the Quality of Democracy. *Democracy Ranking*, 5.

History.com. (2010). *The Gettysburg Address*. Retrieved from History.com:

<http://www.history.com/topics/american-civil-war/gettyburgs-address>

เมฆไตรรัตน์, ศ. น. (๒๕๔๙, พฤศจิกายน ๑๓). พระผู้ทรงปกเกล้าฯประชาธิปไตย: ๖๐ ปีลี้ระราชสมบัติกับการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ, ประเทศไทย: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. Retrieved from Wordpress.com:

<https://a1thaistudy.wordpress.com/home/>

โตสมภาค, ร. (๒๕๕๙). *ประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

วันทะนะ, ร. (๒๕๕๑). *อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรข้าวสวย.

อุ่นตรงจิตร, ณ. (๒๕๕๐). *รัฐศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ ๕)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.